

MAKSIMAS BAHDANOVICIUS VAINIKAS



**MAKSIMAS
BAHDANOVIČIUS
VAINIKAS**



1911 m. rugpjūtis

BBK 84 Ba-5
Ba138

Максім Богдановіч ВЯНОК
Выдавецтва «Мастацкая літаратура», 1985

Dailininkas VLADAS LISINAS

B 4702120201—088
M852(08)—89 Neskelbta
ISBN 5-415-00215-4

© Vertimas į lietuvių kalbą,
straipsnis, „Vagos“ leidykla,
1989

ISIŽIEBĘS RYŠKIA ŠVIESA...

1891 metais gruodžio 9 d. Minske gimė didelio talento ir tragiškos lemties žmogus — Maksimas Bahdanovičius. Talento jam buvo duota su kaupu, o laiko jam vystyti, jam realizuoti — pernelyg mažai — tik 25 metai.

Gimė Maksimas mokytojo šeimoje. Tėvui perėjus dirbti į valstiečių banką, šeima gyveno Gardine (1892—1896). Vėliau persikėlė į Nižnyj Novgorodą, po to į Jaroslavlį (1908).

Polinkis kūrybai atsirado anksti, dar besimokant Nižnyj Novgorodo gimnazijoje. Nemažai įtakos turėjo palanki kultūrinė atmosfera šeimoje. Tėvas Adamas Bahdanovičius, žinomas etnografas ir folkloristas, artimas M. Gorkio draugas, iš mažens ugde vaikų meilę gimtajai žemei, akino domėjimąsi literatūra ir tautosaka. Tėvai daug pasakodavo apie Baltarusiją, ir Maksimas karštai pamilo savo protėvių žemę, svajojo ją pamatyti. Savarankiškai, skaitydamas baltarusių tautosakos rinkinius ir senoviškas baltarusiškas knygas, išmoko gimtąją kalbą. Sužinojęs, kad pradėjo eiti baltarusiškas laikraštis, ėmė susirašinėti su redakcija, siųsti jai savo kūrinius. 1907 m.

„Naša niva“ laikraštyje buvo išspausdintas pirmas Maksimo kūrinys — apsakymas „Muzikantas“.

Debiutavęs prozos kūrinium, toliau M. Bahdanovičius atsideda poezijai. Jo trumpas kūrybinis kelias — reto talento blykstelėjimas, iš karto įsižiebęs ryškia šviesa. Tarsi nujausdamas, kad neturi laiko įsibėgėti, jis nuo pat pirmų eilučių rašo brandžiai „chrestomatinio-klasikiniu lygiu“. Kaip pažymi N. Hilevičius, „M. Bahdanovičiaus lyrika stebina jausmo, minties, plastikos ir muzikos harmonija, eilėraščio kultūra. Paprastai iki profesionalaus meistriškumo literatūroje kylama, augama ir priaugama palaipsniui. Bahdanovičius iš karto pasireiškė kaip subrendęs poetas“.

Didelės įtakos jo kūrybai turėjo tautosaka ir to meto revoliucinė-demokratinė literatūra, ypač J. Kupalos, J. Kolaso, Ciotkos poezija. Patriotiniai motyvai ryškūs jau pirmuosiuose, tuoj po 1905 metų revoliucijos parašytuose eilėraščiuose „Svetimaj šaly“, „Mano dainos“, „Ateis pavasaris“, „Iš baltarusių muziko dainų“. Kiek juose skausmo ir nerimo dėl gimtojo krašto likimo!

Tragizmo gaida ryški daugelyje ankstyvųjų eilėraščių, sujungtų į ciklą „Mintys“.

Krašte gimtasis! Lyg dievo prakeiktas

Tu — šitiek vargo pakėlei.

Balos, kemsynai... Sukrypę pirkaitės.

Vėjas, nešiojantis smėlį.

Taip kreipiasi poetas į gimtąjį kraštą eilėraščiu, kurio kiekviena eilutė, kiekviena mintis ir vaizdas — skaudus atodūsis, kančia dėl gimtojo krašto likimo. „Broliai! Kada mes tą vargą nustumsim? Broliai! Ar

jėgos nesenka?!“ — klausia poetas eilėraščio finale. Neviltis pamažu virsta protestu, kuris tolesnėje kūryboje tolydžio stiprėja, užgoždamas pesimizmo gaidą:

Stokim, broleliai, visi
Mūšin už laisvės dienas.
Baimė drąsiems nebaisi,
Baime įveiksime mes.

Greta puikių visuomeninės, patriotinės lyrikos eilių M. Bahdanovičius sukūrė didelį mitologinių eilėraščių ciklą „Užburtoje karalystėje“. Tai ypatingo, reto grožio kūriniai, įveda skaitytoją į stebuklingą, sudvasintą, gyvos gamtos pasaulį, kuriame „tyliai groja girinis liūdnas“, „undinės trauko sidabro tinklus“. Šitoks mitologijos atgaivinimas buvo gerokai naujas XX a. pradžios baltarusių poezijai. Įvesdamas į poeziją populiarius tautosakinius įvaizdžius, M. Bahdanovičius turtino jos meninio vaizdavimo priemones, artino prie folklorinių ištakų, darė žmonėms suprantamesnę.

Nuo 1909 m. M. Bahdanovičius gan aktyviai dirba meninio vertimo bare. Viena iš priežasčių buvo ta, kad jis norėjo įrodyti, jog baltarusių kalba tinka griežčiausios eilėdaros kūriniams. Jis vertė antikos poetus, vertė P. Verleną, H. Heinę, F. Šilerį ir kitus. Ypač daug vertė ukrainiečių poezijos. Žavėjosi klasikine rusų poezija. Šitoks platus akiratis turtino jo paties kūrybą, kurioje apstu neįprastų to meto baltarusių literatūrai poetinių formų, kaip antai tercinos, trioletas, pentametras, sonetas ir kt.

Vienas iš tokių kūrinių — „Sonetas“, skirtas A.

Pagodinui, parašytas griežtai klasikine tradicija. Nugludinta eilėdara, tobulas garsinis skambėjimas susilieja su prasmingu patriotiniu turiniu:

Tai tavo simbolis, mana gimtine!
Atgimusi žmonių dvasia brandina
Jėgas, kurios jau niekad neužsnūs,
Jos išsiverš paviršiun kaip šaltinis,
Kurį krūtinėj savo išmaitinus,
Ištumti žemė iš gelmių panūs.

„Sonetas“ — vienas pirmųjų ciklo „Senasis palikimas“ eilėraščių. Ciklas pagrįstas poeto apmąstymais apie istorinį nacionalinės kultūros likimą, jos ateitį.

Kaip matome, galima tik stebėtis jaunojo M. Bahdanovičiaus kūrybinių interesų platumu, poezijos tematikos įvairove. Anot V. Karatkevičiaus, „labai originali jo poezija — ypatingas reiškinys. Joje ir pasakų pasaulis su miškų, vandenių ir vėjo dvasiomis, ir tikras rūpestis bei skausmas dėl liaudies dalių, ir liaudies daina, ir sudėtingos klasikinės eilėraščio formos, ir eilės apie senovę“.

M. Bahdanovičius — ir pirmasis baltarusių poezijoje urbanistinio ciklo „Miestas“ kūrėjas. Vienas iš ciklo eilėraščių — sonetas „Vilniuje“.

Žibintų šviesos mėlynam dangui...
Vitrinos... Iškabos... Liepsnom liepsnoja
Afišos ir plakatai. Kur suku —
Gyvenimas ir verda, ir putoja.

Šitoks gyvas XX a. pradžios mūsų miesto vaizdas iškyla jau pirmose soneto eilutėse. Senovės paslapti-

mi dvelkia kitas Vilniui skirtas eilėraštis „Vilniaus gatvelės...”

Ciklas „Miestas“, kaip ir „Senoji Baltarusija“, gimė iš tiesioginių išpūdžių. 1911 metų vasarą išsipildė sena poeto svajonė — jis aplanko Vilnių, tuo metu itin svarbų baltarusių kultūrai, aplanko gimtąją Baltarusiją, iš arti pamato savo tautos gyvenimą. Sustiprėja realistiniai jo poezijos pagrindai. Tai ryšku tuo metu sukurtame cikle „Madonos“, susidedančiame iš dviejų nedidelių eiliuotų pasakojimų „Kaime“ ir „Veronika“. Poetas kalba apie grožio gyvenime ir mene esmę, apie grožio paskirtį tenkinti dvasines žmogaus reikmes, jo amžina veržimasi į gerį ir tiesą.

Šituo ciklu baigėsi rinkinio „Vainikas“ (1903—1912) rašymo laikotarpis. Tolesnėje kūryboje vis stipriau skambėjo socialinio protesto, patriotiniai motyvai. Pavyzdžiu čia gali būti publicistinis eilėraštis „Tauta, Baltarusių Tauta!“ (1913).

Netrukus M. Bahdanovičiaus kūryboje ima dominuoti tuo metu aktualūs karo įvykiai. Karą poetas suvokė kaip didžiulę liaudies nelaimę, kaip pasityčiojimą iš žmoniškumo ir teisingumo. Antikarinė tema M. Bahdanovičiaus kūryboje išsakoma emocionali, iš valstietiškos pasaulėjautos pozicijų, todėl antikarinėse jo eilėse skamba laidotuvių giesmių ir raudų elementai. Tai pilni tragizmo himnai paprasto kareivio didvyriškumui.

Herojinė baltarusių folkloro gaida ryški ir paskutinėse M. Bahdanovičiaus poemose „Maksimas ir Mahdalena“ (1915) ir „Gulbinas Stracimas“ (1916). Pirmojoje jų panaudotas populiarus slavų tautosakoje motyvas — vargšo berno meilė turtingai pono dukrai. Nukryžiuoto berno vaizdas poemos finale įgau-

na gilią simbolinę prasmę — kaip iššūkis valstiečių pasyvumui.

1916 m. poetas persikelia į Minską. Prasideda aktyvios kultūrinės-visuomeninės ir literatūrinės veiklos periodas. Jis organizuoja jaunimo būrelius, skaito paskaitas, sudarinėja programas ir chrestomatijas baltarusiškoms mokykloms. Diena po dienos aštrėjant socialinei-politinei kovai, M. Bahdanovičius stoja pažangiųjų jėgų pusėn, suprasdamas, jog tik kova — tikrasis tautos išvadavimo būdas. Tuo metu jam ir kilo idėja parašyti „Gulbiną Stracimą“. Paukščio įvaizdis — tautosakinis, tik pagilintas. Poemoje herojizuojamas gulbino žygdarbis gelbstint pasaulinio tvano metu pasmerktus žūti „smulkius paukščius“ — alegorija, turėjusi tiesioginį ryšį su to meto įvykiais.

„Gulbinas Stracimas“ — anot baltarusių literatūrologų, poeto „gulbės giesmė“, paskutinis jo kūrinys. M. Bahdanovičius sirgo džiova, ir 1917 metų pradžioje jo sveikata labai pablogėjo. Draugų prašomas išvažiuoja į Jaltą gydytis. Mirė jis tų metų gegužės 25 dieną, 25 metų amžiaus, mirė vienišas, toli nuo draugų ir artimųjų. Mirė poetas pačiame kūrybinių jėgų žydėjime, „tačiau vis dėlto spėjo palikti mums vyriškiausios ir tauriausios poezijos pavyzdžių“ (V. Karatkevičius). Prie jo lovos buvo rastas lapelis su ketureiliu:

Cabar, kai mirštu ant jūros kranto
Šaly šviesiojoj, toli tėvynės,
Esu ne vienas, laikau aš rankoj
Knygą, išleistą Kuchtos Martyno.

Ta knyga — tai vienintelis poetui gyvam esant išėjęs 1913 m. Vilniuje poezijos rinkinys „Vainikas“. Ir

štai po daugelio dešimtmečių Vilniuje vėl išeina Maksimo Bahdanovičiaus „Vainikas“, — šį kartą lietuviškas. „Kas kartą atras sau Bahdanovičių — tas atras jį visam laikui“, — rašo N. Hilevičius. Tikėkimės, jog ir lietuvių skaitytojo pažintis su šiuo puikiu baltarusių poetu virs patvariu prieraišumu.

Alma LAPINSKIENĖ

Jūs, kurie surasti mėgstat
Tarp senų, geltonų knygos
Lapų kažkada įdėtą
Žiedą užmirštos gėlės, —
Pavartykit mano knygą:
Ant šio popieriaus išdžiūvę
Guli tyros mano mintys,
Mano mintys ir jausmai.

UŽBURTOJE KARALYSTÈJE



*O voi, ch'avete gl'intelletti sani
Mirate la dottrina, che s'asconde
Sotto'l velame degli versi strani.*

*Dante. Inf. IX. **

Girdit gausmą? — tai liūdnas miškinis antai
Groti pradeda girios trake:
Vėl jo rankų pajudintos taip nelauktai
Tartum įtemptos stygos sugaudžia šiltai
Lieknos pušys didingam miške.

Ar bereikia sakyt, ko pritilo laukuos
Varpų jūra, suklusus visa,
Ką vėjelis ten šnabžda prie upės tykios
Ir kas spindi dabar ant žilvičio šakos:
Ar tai ašaros, ar tai rasa?

* O išmintingieji, pažvelkite patys ir tegu kiekvienas supranta, kas paslėpta keistose eilėse (*ital.*).

EŽERAI

Kadaise buvo čia miškai,
Miškinio išminti takai,
Miškus iškirto — ir miškinio
Jau nebėra, tiktai šaltai
Vanduo ten spindi veidrodinis.

Ir atsispindi šviesoje
Jo veidrodinėje toje
Gyvenimo toliausi toliai,
Ir paslėpta jo gelmėje
Tai, kas seniai seniai prapuolė.

PRIE EŽERO

Saulė jau už kalvos pasitraukė,
Jau žvaigždžių danguje prisirinko,
Ir mėnulis iš ežero traukia
Sidabrinį žėruojantį tinklą.

C tinkle įsipynė undinių
Sviesios kasos, tinklai trūkinėja.
Undines užmigdyti mėgina
Jau naktis, žemėj rasą pasėjus.

Žilaūsis kuprius, šildaus metų metais
Aš ant upės dugno juodame dumble.
Galvą žolės apdengė — niekas jos nemato,
Smėlis slegia — slegia spengianti tyla.

Prie vandens ant kranto miega viksvos žalios,
Ir kažko žilvitis virkauja liūdnai.
Tik vanduo pliuškenas — ilgas upės kelias,
I: liūliuoja viską amžini sapnai.

Danguje — žvaigždžių rateliai
Sukasi be galo,
Aukso pjautuvas mėnulis
Šviečia danguje...
Mes išlindom iš po žemės,
Iš žiemos urvelių,
Į atokaitą išlindom
Saulės šviesoje.

Savo taką mes atrandam
Ir lauke, ir girioj,
Šliaužiame laukymėj miško,
Prieky — aš esu.
Nuo auksinės karūnėlės
Spinduliai pažyra,
Švyti mano juoda oda,
Jei aplink tamsu.

Ir sutemus puikiai žinom
Mes per mišką kelią,
Sutiktas žmogus mums drobę
Kelyje paties;
Dovanosiu jam karūnos
Spindintį ragelį,
Ir nušliaušime ta drobe
Vidury nakties.

AUDRA

Grėsmingai juodas, didelis įtūžęs
Gyvūnas juda dangumi iš lėto.
Ugninio žaibo kardo palytėta
Nutilo žemė, baikščiai susigūžus.

Paskui galingas griausmas nugrumėjo,
Be atvangos švytavo žaibo kardas,
Ir ėmė žemėn šaltas kraujas gertis,
O žmonės manė — lietūs prasidėjo.

Mažas ir didelis debesys plaukė padangėj iš lėto,
Saulė abu juos vienodai karščiu savo lietė,
Ir susijungti į debesį vieną galingą jie geidė,
Bet netikėtai juos vėjas atlėkęs išskyrė, išsvaidė.

Vienas tada debesis lietumi iš graudumo pravirko,
Kitas per žemę žaibu be atodairos kirto.
Bet atskirti, jie abu, nelaimingi bedaliai, pražuvo.
Vėjas pamatęs jų mirtį, kvatojosi medžio viršūnėj.

* * *

*Tik apsidairyk — pasaulis
Stebuklingas ir spalvingas.*

A. F e t a s

O laisve, duoki savo ranką
Po seno medžio vainiku,
Kur matos pro lapiją tankią
Laukai, kalnai, dangus!

Uždengia pievų skaistų auksą
Tamsių šešėlių draiskalai,
Bet prasiveržia mūsų džiaugsmui
Geltoni spinduliai.

Oranžinę veduoklę saulė,
Artėjant vakarui, išskleis,
Ir vėjas užtels per pasaulį,
Nulėks savais keliais.

Kai prieblanda žeme jau vaikščios
Ir vandenių — jos atspindys,
Sidabro adatomis žvaigždės
Padangę subadys.

Ir visos spalvos paryškėję
Vėl man bus mielos kaip kadais,
Miela diena, kuri išėjo,
Ir ta, kuri ateis.

Žvaigždžių pridygo danguje,
Pridygo žemėj — želmenų.
Ir stiebiasi aukėtyn svaja
Žolelės stiebeliu švelniu.

Šikšnosparnis praskrido štai;
Žiogeliai groja žolėje.
Visur — žemai, visur — aukėtai
Gyvybės amžina gija.

Gyvybė — kur tiktai einu,
Gyvybę net tamsoj matai.
O kur pradingo iš sapnų
Aguonų švytintys žiedai?

Šilto vakaro kvėpavimą jaučiu
Ir guliu ant šviežio šieno patalų.
Rūpesčiai visi nukrito nuo pečių,
Ir kalbuos šią naktį aš su mėnuliu,
Kai danguj pražysta tiek žvaigždžių.

Žingsniai kažkieno nutilo toluoj,
Prisilietęs prie gyvos gamtos svaigstu;
O nuo vėjo žvaigždės virpa aukštumoj.
Ir užburtas vakarinės tylumos —
Kaip žolytė dygsta, išgirstu.

Tai labanaktis, žvaigžde žvaigždele!
Jau migla apkabino žemele,
Tamsiu apklotu viską apklojo,
Ugneles danguje uždegiojo.
Ir tyla tyliai palietė sielą!
Vėjas kriausę — jaunutę ir mielą
Apkabino, lengvai pasūpavo,
Nusijuokęs tyloj, nušuoliavo.
Sidabru tykiai skamba upelis.
Tai labanaktis, žvaigžde žvaigždele!

Vakaras leidžiantis saulei gesina
Krūvą raudonų žarijų antai;
Tyli pasaulis; taip gera ir gryna,
Laukia nakties ir laukai, ir miškai;
Tįsta nuo medžių tiesūs šešėliai,
Rimo nurimo ir paukščių daina;
Jaunas mėnulis į dangų išėjo,
Apšvietė dangų šviesa ledine.
Rodosi, ašarom žvaigždės sužvilgo,
Rūkas ant pievų tuoju rasą uždės...
Ak, nekalbėki, kad liūdna ir ilgu —
Siela lai kyla aukštyn, į žvaigždes.

SOMNAMBULAS

Plaukė mėnuo virš miegančios žemės ir jį
Vedė paskui save, kur tamsiam vandeny
Atspindžiai mėnesienos, gilybė šalta, —
Ir širdis šokinėjo — žuvis pagauta.
Bet mėnulis čia nutiesė kelią šviesos,
Ir nurimo širdis tos šviesos spinduliuos.
Jis panorė tenai, kur sidabro gelmė,
Kur pavasaris amžinas šaukia: eime!
Jis tą šauksmą girdėjo seniai, ak seniai,
Ir dabar jam pakluso, ir žengė tenai,
Kur tas šauksmas jį vedė mėnulio keliu:
Ten, gelmėj, amžinai nebylu ir tylu.

*Kuklutė rudenio gėlė
Gražesnė už puošniausią žiedą.*

A. Puškinas

Virkavo vasara, žemę palikusi,
Ašaros tyliai lašėjo ant lauko,
Bet kur jos krito patį vidurdienį,
Dygo ten gėlės, rudenio gėlės,
Rudenio gėlės, maitinamos vasaros
Ašarų, krentančių tyliai ant žemės, —
Rudenio gėlės, kuklios, pablukusios!
Žydit akimirką — greitai nužydit.
Galbūt dėl to mano siela nuliūdusi
Pina su meile vainiką iš jūsų.

Tyliai debesiu vaikšto vorai
Ir voratinklį pina lietaus.
Šmirinėja visur jie vikriai —
Nepagausi jų kūno slidaus.

Kraujas stingsta, kad jie taip arti,
Nuo beprasmiško pykčio baugu.
O! kaip krebžda jų kojos! Girdi? —
Sienom lipa ir ropščias stogu.

ATVIRAS KAPAS

*Suplasknok dar kartą,
Dainu, tu virš karsto.*

Ž y g l i n s k i s

Smulkūs lietūs čaižo veidą,
Vėjas, rodosi, pakvaito —
Po laukus įdūkęs skraido,
Daužo langus ir duris;
Gal dėl to širdis taip plaka,
Karštas kraujas greitai teka,
Nes prakalbo, nes prašneko
Užmirštoji praeitis.

Prisiminsiu tai, ką mėgau,
Prisiminsiu meilės jėgą,
Visa, kas taip greit prabėgo
Lyg spalvotame sapne.
Taip, širdis vėl daug ką mena —
Džiaugsmą mano, skausmą mano...
O iš kapo to sruvena
Šaltis tiesiai į mane.

Dega žvakė pernakt, kol pavirsta
Dagtis visas pilkais pelenais.
O kažkur laukuose pasigirsta:
Skambaliuoja varpeliai liūdnai.
Skambaliuoja nuo krašto lig krašto,
Ir galvoju dabar — tai gerai:
Žemė metasi žiemą, ir braška
Jos nelaisvės balti apdarai.
Ir kilnojasi žemės krūtinė,
Vėjai siaučia pusnynuos giliuos,
Bet, netekus ledinių grandinių,
Žemė tuoj atsigaus, sužaliuos.

ŽIEMOS KELIAS

Rogės lekia per apsnigtą lauką,
Tilindžiuoja varpeliai liūdni,
Jų skambėjimas primena daug ką,
Ir ramybė sugrįžta širdin.

Sidabru žaižaruoja kelelis,
Spindi aukso purslai danguje,
Graudulingi mėnulio rageliai
Vėl įstrigo baltoj pusnyje.

Sniegas blizga kaip grūdintas plienas,
Apsiklojo laukai sidabru.
Lekia rogės — aš rogėse vienas,
Paviliotas tolybių žydrų.

ŽIEMA

O šaltas vakare, būk sveikas!
O būk sveika, pusnie, ir tu!
Pūga, nurimus vėjui, baigės,
Ir slysta pavažos ledu.

Ir lekia važis pro beržyną,
Melsvi šešėliai pusnyse.
Danguj žvaigždelės baltos žiba —
Nuo šalčio virpa jų šviesa.

Laukais nuėjo pasivaikščiot
Skaidri mėnulio pilnatis,
Ir tolumą užklojo aiškiu
Sidabro nuometu naktis.

Suoliuokite, arkliai, kelionę
Pratęskit pasakoj baltoj!
Kol skries pro šalį kalnai ir kloniai,
Tol kraujas virti nenustos.

PRIEŠ POTVYNĮ

Jau tikrai pavasarėja,
Nusigiedrijo dangus.
Lauki, kol pažadins vėjai
Miegančius lig šiol laukus.

Neskubėdamas, iš lėto
Pumpuras subrinks obels,
Ir ant savo kupros ledą
Tėvas Nemunas pakels.

Gervės suskambės padangėj,
Ir putodamas vanduo
Plėšys baltą sniego skrandą —
Žalią lauką išvaduos.

Išsilieki, upių tėve,
Laukuose ir miškuose:
Potvyniui staiga atėjus,
Atsigaus mana dvasia.

Tu pažvelki į tolimą kalną
 (Jį aš vaiko akim vis matau)
 Ir užmirši, ką nerimas kalba
 Apie šitą gyvenimą tau.

Tyliai debesį vėjas pajudins,
 Ir širdis, atauginus sparnus,
 Skries iš ten, kur gyvenimas liūdnas,
 Nes į aukštą žydrynę panūs —

Ten nei meilės, nei laimės nereikia,
 Ten nėra nei kančios, nei vargų,
 Ten ant pasakų kilimo raitas
 Tu nutolsi žvaigždėtu dangum.

* * *

De la musique avant toute chose.

*P. Verlaine**

Viršum balto vyšnių pūko
Tartum mėlyna ugnis
Plasta lengvas, sukas greitas,
Skraido mėlynas drugys.

Maudos, skrisdamas pavėjui,
Saulės spinduliuos šiltuos
Ir, sparneliais suvirpėjęs,
Tyliai gieda nuolatos.

Gieda giesmę, gieda mielą,
Koks pavasaris gražus,
Ir pragysta mano siela,
Daros gera pamažu.

* Muzika — pirmiausia. P. Verlenas (*pranc.*).

Ar ne vėjas skambiai suokia
Paupio jaunoj žolėj,
Ar tikrai kalbėtis moka
Jaunas karklas su gėle?

Niekas šito nesupras ir
Neišaiškins niekada:
Negaliu ramiai mąstyti
Tų garsų margam sraute.

Veržiasi giesmė, banguoja
Per pasaulį šį tyra.
Gal poetas tik ir gali
Ją pajusti ir suprast.

ROMANSAS

*Quand luira cette étoile, un jour,
La plus belle et la plus lointaine,
Dites — lui qu'elle eut mon amour,
O derniers de la race humaine.*

*Sully Prudhomme**

Naktį aušrinė danguj patekėjo,
Rytmečio aušrą prisišaukdama...
Ar dar meni, kaip kadaise spindėjo,
Naktį ji mus vesdama?
Ak, aš mylėjau tave ir žiūrėjau
Ten, kur mirksėjo žvaigždėlė gyva,
Ir ta lemties žvaigždele patikėjau,
Nes aš mylėjau tave.
Laikas mums skirtis jau, bet neužgeso
Mūsų žvaigždė danguje.
Meilę praradę, kitos neberasim —
Laikas mums skirtis, deja.
Bet ir toliausiuos kraštuos vis ieškosiu
Savo žvaigždėlės karštos
Ir viltimi lyg žvaigžde pasiguosiu
Net ir toliausiuos kraštuos.
Žvilgtelėk kartais ir tu į žvaigždėlę,
Žvelgsiu ir aš gal į ją tuo metu,
Ji mums primins mūsų meilę bedalę, —
Žvilgtelėk kartais ir tu...

* Kai nušvis šita žvaigždė, gražiausia ir tolimiausia, pasakykit tą dieną jai, kad aš ją mylėjau, o paskutinieji iš žmonių rasės. Suli Priudomas (pranc.).

DIRBTI UŽTENKA

Dirbti užtenka, arkleliai mielieji,
Per dieną plušėję, pavargot labai.
Saulėlydis dangų gražiai suakėjo
Spalvingomis juostom skersai išilgai.
Greitai žvaigždėlės danguj sužibės jau,
Drobėmis mėnuo laukus uždangstys.
Eikim, broleliai, namo, paskubėkim —
Ten mus sapnai pasitiks.

TĒVIŠKĒS GARSĀI



Mergina prie vartų
Gailiai apsiverkia,
Už tvoros erškėtis ima
Šaltą rasą berti.

Švilpaudamas drąsiai
Vėjas krečia rasą.
Ar nuo ašarų, mergele,
Kokių vaistų rasi?

Spėkit, kas nuo skruosto
Ašarą nušluosto?
Ir kodėl lig šiolei mielas
Neateina guosti?

Liūdna man, ir vėl širdis skausmingai uždainuoja:
„Ant takelio jau seniai žalia žolė žaliuoja.
Prie takelio jovarėlis ir liepelė auga.
Ten bernelis pas mergelę eidavo per lauką.
Kelias ėjo lygumėlėm ir kalneliais ėjo.
O mergelė vargdienėlė laimės neturėjo:
Tas takelis kažkada jau žolele užaugo;
Širdį spaudžia pažiūrėjus į tą liūdną lauką“.

Nekukuok, raiboji gegužėle,
 Taip liūdnai pamiškėje;
 Gal ir iškukuosi, kad gyvensiu,
 Bet gyvensiu neilgai, deja.
 Mano siela jaučia tamsią naktį —
 Naktį aš pasitinku.
 Skausmas spaudžia nuolatos krūtinę,
 Ir alsuot sunku sunku.
 Greit ateis diena paskutinioji —
 Žūsiu jaunas toks.
 Tu atskrisk ant kapo, gegužėle,
 Ir kaip šiandien pakukuok.

Upę ašarų praliejus ir išsikamavus,
Uždegei tu vaško žvakę prie sūnelio savo:
Gal padės ta žvakė Janui, mirtį atitolins...
Žvakės šviesoje vaikelio veidas toks geltonas.
Tirpsta vaškas, bet nėra kaip Jano jau paguosti.
Ašaras nuo Jano veido skarele nušluostai.
Žvakė šviečia, žvakė mirga, žvakė baigia degti,
Motina prie savo vaiko verkia visą naktį.
Nežibės plona žvakelė, neplevens su saule,
Ir sudegs ji — kaip ir viskas sudega pasauly.

Širdį spaudžia, krūpčioja širdis iš skausmo,
Ak, išeisiu, į laukus aš iškeliausiu.
Vėjas švilpauja laukuos ir graudžiai verkia.
Liūdesy, atstoki nuo manęs bent kartą!
Gal nurimsiu, gal nebekentėsiu,
Dainoje sunkumą savo gal išliesiu.
Aš klausysiuos jos džiaugsmingo balso
Ir visus vargus tada lengviau pakelsiu.

VAKARAS

Apskritas mėnulis žvelgia
Pro šerkšnotą dūmą
Lyg akis apuoko, šalty
Pilna raudonumo.
Tylutėliai naktį sninga,
Rogės pravažiuoja;
Apie meilę nelaimingą
Ten kažkas dainuoja.
Nuaidėjo balsas mielas
Per laukus toliausius:
„Kur tas tyras šaltinėlis,
Kur karvelis prausės?“
Ir liūdnai į širdį sminga
Visą ilgą kelią
Baltarusiška graudinga
Ilgesio dainelė.

SENOJI BALTARUSIJA



Tai, kas buvo, dingo,
Dingo nebūty,
Žemėje smėlingoj,
Kur kapai šalti.

Janka Kupala

„Gyvenimo verpetų siela iškankinta,
 Baigiu dienas aš vienuolyno labirintuos
 Ir metraštį rašau, kiek metų jau rašau:
 Vedžioju štai raides kaip galima gražiau
 Ir žodis žodin atkuriu tikrovę,
 Senuosiuos raštus aprašytą Mogiliove.
 Visus didžius jo darbus, o kartu prastus
 Aš aprašysiu čia. Kaip bitė iš žiedų
 Karčių surinkti saldų medų gali,
 Taip aš surinksiu viską apie savo šalį —
 Lai sužinos gyvent atėję po manęs
 Teisybę apie mūs praėjusias dienas,
 Apie narsius karius ir jų ginkluotę,
 Vadus ir kautynes. Tikrai nepameluosiu —
 Kas dėjosi kadaise mūs mielam krašte,
 Ką mes dūmojome — išliks šiame rašte:
 Ko mes kankinomės, kaip gynėm savo viltį,
 Kaip iš sunkių vargų norėjome pakilti.
 Praeina viskas, viskas pasroviui nuplaukia,

Bet atminty žmogus išsaugos daug ką,
Jei šituos mano popierius kada suras —
Kaip mes gyvenome, ko vylėmės, supras.
Taip jūra — mačiau aš ją prie Gdansko —
Vandenimis nuo mūsų krantą dangstė.
Bet išmetė ant kranto butelį staiga:
Smaluotą ir kriauklėtą jį paima ranka
Žmogaus, ir butelys tas greit bus sudaužytas,
Ir popierius nukris ant žemės prirašytas.
Tai šitaip papročiu senu atsiunčia žinią
Mums tie, kurie nuskęsta jūroj begalinėj.
Gal jie prieš šimtmečius pražuvo gelmėje,
Ir išsitrynė jų vardai atmintyje,
Nes žemėj viskas keičiasi ir mainos —
Ir žmonės, ir darbai, kalba ir dainos,
Tik, raidės, vienos jūs išliekat, atgaivinat
Mums protėvių balsus ir jų tėvynę
Parodot mums, parodot, kur kadais ji buvo,
Ką mes išsaugojom, kas amžinai pražuvo".

Prie siauro lango įvairiais dažais
 Vedžioja kruopščiai jis raides gražias.
 Ir tarp lygių juodų eilučių štai įstato
 Raudoną vieną — te visi ją mato,
 Lai mato tas visų spalvų gėlės,
 Kurios papuošti knygą šią galės,
 Papuoš ją įvairių žvėrių galvutės
 Ir paukščiai, ir užraitymas raidžių tas.
 Jis piešia neskubėdamas, ilgai
 Gražiausias užsklandas, jis dirba atsargiai.
 Kai drožia plunksną — žvilgteri pro langą:
 Pro langą saulė jį šviesi aplanko,
 Ir dulkės sklando spindulio šviesoje.
 O ten, toli lauke, už siauro lango,
 Aukštoj dangaus mėlynėj kregždės sklando,
 O čia, žemai, pasiekiamo ranka,
 Be galo suokia krūmuos volungė.
 Jis vėl prie popieriaus palinksta ir išrašo
 Raides auksuotas; saulė nusigręžia
 Nuo jo: diena praėjo, ir žvaigždė
 Jam po darbų ramiai užmigt padės.

Psalmyną, įrištą ruda oda, šiandieną
 Atsiverčiau atsegęs atsargiai
 Ir perskaičiau visus žodžius lig vieno,
 Pakvipo smilkalais, vašku smagiai.

Štai psalmė: „Taip, kaip elnias ieško
 Švaraus šaltinio — dievo ieškau aš“.
 Kaip dvelkia šviežumu jos grožis griežtas!
 Širdis mane dangun, atrodo, neš.

O pabaigoj randu negudrų prierašėlį:
 „Djakonas, dievo vergas, knygą šią
 Ranka surašė savo sielos dėlei
 Prieš daugel šimtmečių nakčia“.

Gimtus namus, laukus palikę,
Jos, nelaimingosios, dvare
Aukštuotas juostas audžia tykiai —
Gražias kaip rytmečio žara.
Kai dienos naktys slenka pilkos,
Užmiršta jos šviesius sapnus
Ir audimus lyg persų šilkas
Vis audžia — plonus ir švelnius.
O už langų linksmi kvatoja
Pavasaris, balti žiedai
Nubarsto tolumai, ir toliai
Putoja lig dangaus baltai,
Ir skrenda ten audėjų mintys,
Kur greit rugiagėlės pražys,
Kur upė sidabru nušvinta —
Lyg pasakoj senoj graži,
Kur girios gūdžios ir bekraštės...

Ir užsimiršusi ranka
Išaudžia vietoj persų rašto
Rugiagėlių žydras lankas.

Ligų ir gydymo žinovas Skoryna
Iš aukšto bokšto stebi žvaigždę ryškia.
Ji palanki, ir delsti jau gana.
Ligonis laukia. Veidas jo pablyškęs.
Ir akys išplėstos jo pastebi staiga,
Kad daktaro žiede brangus akmuo migloja,
Praranda spindesį... Taip pribaigė liga
Tą, kurs gyveniman sugrįžti dar svajojo.

Vakaras ramus, nurimo karštis,
 Ir linksmiau upelis ėmė veržtis,
 Pasipuošę nuometais baltais
 Nužygiuoja ievos jo krantais,
 Šaknimis ieškodamos po krūmu
 Nuostabios vandens vėsos gaivumo.
 O upelio juosta lelijas
 Išsiaudžia vandenį naujas.
 Kartais kregždę upė prisikviečia,
 Vandenį kregždė sparnu paliečia,
 Uodą pasigauna skrisdama
 Ir naktį nutolsta krykšdama.
 Kartais iš vandens išoka lynas —
 Drumsčiasi vandens paviršius plynas.
 Ant akmens atšliaužia koks žaltys
 Pagulėt, kol niekas nematys.
 Ten toliau malūnas senas stūkso,
 Cirkapūsės jam vienos jau trūksta,
 Tręšta užtvankos kuolai juodi —
 Juos apauga samana skurdi.
 Bet staiga šešėliai sujudėjo,
 Nes viena mergaitė čia atėjo.
 Ji malūnininkui ranką ties —
 Gal nustum sunkumą nuo širdies,
 Jos balta suknelė švies kaip švietus,

Tik širdis pradės labiau virpėti,
O malūnininkas nedvejos —
Triskart šliūkštelės vandens ant jos
Ir, į nuostabias akis pažvelgęs,
Pasakys, mįslingai susitelkęs:
„Tau lenkiuosi aš lig žemės vėlei,
Šaltas, tyras upės vandenėli.
Tu teki kemsynais, samanytais,
Vėjų pustomais nykiais smėlynais,
Nuolatos krantus stačiuosius griauti,
Akmenis, senus medžius paplauni
Ir neši į jūras, vandenynus,
Kad tenai į dugną nuskandinus.
Kur neužpučia nė rūstūs vėjai,
Kur užgęsta saulė netekėjus,
Kur žvaigždė šviesioji nebeblyksi,
Akmenėli, ar nunešt sutiksi
Ten ir skausmą sunkų Katerinos —
Taip seniai, vargšėlė, ji kankinas!
Kabinu ant skausmo to aš spyną,
Kurios nieks lig šiol neatrakino,
Ir metu į dugną sunkų raktą,
Kad pakilt jam niekad nebetektų“.

Ir senelį mergina apgobia
Savo rankom austa balta drobe.

Giliausiam miško lydime,
Kur stovi trys pakrypę pirkios,
Senukas eina — jis dar tvirtas,
Nors amžius matos sename

Veide jo ir baltoj galvoj,
Barzdoj — lyg vėpūtiny sniego.
Staiga tankmėn kažkas nubėga
Ir dingsta miško gilumoj.

„Kad tu padvėstumei!“ Rasa
Čia nukrėsta ir matos pėdos,
Jomis palaukės nužymėtos:
Tai elniai jo avižose

Vėl ganėsi; nors nebesėk —
Vis tiek kūlimo nesulauksi!
Aplink akivarai giliausi —
Žmonių per juos nebepasiekt.

Ir siaučia debesys uodų,
Ir balose gyvatės tūno;
Apauga ir lydimas krūmais,
Gaudu šioj girioj ir gūdu.

Miškinis pailsėt neduos —
Ramybės jis lig šiol neduoda,
Tačiau artojas žino „žodį“,
Kuris apsaugos nuo bėdos.

MIESTAS



Tu — burtininkas amžinasis,
Tu tartum magnetas stiprus.

V. Briusovas

Aš pasukau Pegasą savo
Į gatvę iš plačių laukų,
Ir grindinys sukibirkščiavo,
Užgautas plieno pasagų.

Į širdį kibirkštis įstrigo —
Ir uždegė ją kibirkštis,
Ir apie miestą dainą tykiai
Dainavo kenčianti širdis.

Vilniaus gatvėse girdisi gausmas kurtus,
Gatvėm žmonės lyg srautas netramdomas plaukia.
Blyksi šviesos languos, ir matau — tuo metu
Blyksi prieblando akys po nuovargio kauke.

O užsuksi į skersgatvį — kreivas jisai;
Kurtūs stūkso namai — kiek jie amžių atlaikė.
Sienų akmenis samanotos dengia žalsvai,
Lyg pelėdos akis viršum vartų dulsvai
Ciferblatas dūluoja, skaičiuodamas laiką.

Čia tylu, čia ramu. Ir sapnuoja sapnus
Pasikėlę į debesis kupolai, bokštai;
Vien tik žingsniai sutrikdo sapnus jų senus,
Muša laikrodis — tartum skaičiuoja žingsnius,
Ir dar vėjas pro varpinę šniokščia nušniokščia.

Prisiminki, širdie, tu dienas praeities!
Pagal burmistro įsaką viskas nutilo,
Ir užgeso langai — žiburėliai vilties...
Aš miegot negaliu — aš klausausi nakties
Ir girdžiu, kaip į orą šikšnosparnis kyla.

S o n e t a s

Žibintų šviesos mėlynam dangui...
Vitrinos... Iškabos... Liepsnom liepsnoja
Afišos ir plakatai. Kur suku —
Gyvenimas ir verda, ir putoja.
Praeiti kamšaty žmonių sunku.
Čia reklamas vaikigaliai nešioja,
Pavartėse vežikai lūkuriuoja,
Šauksmai ir gausmas — juos širdim renku.
Toliau — kasų eilė, lombardas, bankai,
Vežimai palengva į stotį slenka...
Grūstis stoty... ir šnypščia garvežys...
Ir žalias semaforas ima šviesti...
Pakhauzas... kaminai... ir dūmų debesys...
O stebuklingoji vilione miesto!

Už miesto stogų jau nubluko auksinė padangė,
 Tirštėjančios sutemos tyliai pasaulį užpildo;
 Matau, kaip tramvajaus laidai kibirkščiuoja ir
smenga
 Tamson kibirkštėlės ir tamsą sušildo.

Jau muzika liejas gatvelėm siaurom ir bulvarais,
 Jau savo šviesa drugelius privilioja žibintai,
 Ir daugos drugeliai į stiklą, bet ko jie nedaro —
 Žibintų šviesa vis tiek nepasiekiamo sklinda.

Prisiminiau aš, kaip niūrią rudenio naktį,
 Užgrojus gražiai, danguje šviesuliai suliepsnojo,
 Ir šaukė, ir traukė širdis prie šviesos mus nukakti,
 Ir skriejom į šviesą, bet stiklas mums kelią pastojė.

Kurčia naktis kurčioj gatvelėj,
Ir kurtūs žingsniai — kaip lemtis.
Ar telegrafo ten, prie kelio,
Stulpai dejuoja per naktis?

Ten, kur nėra erdvės galybei
Gamtos, žydėjimui žaliam,
Ten liūdesys ir skausmas slypi —
Lauke, miške, kape giliam,

Tenai, kur pusto šaltą sniegą
Nepažaboti viesulai,
Kur juokas ir dvejonė niekad
Nesiskiria tartum dvyniai!

Ir tai, kas mainosi, kas kinta,
Laidų dainoj aš suradau
Ir prie tarpuvartės žibinto
Pabalęs visas prigludau.

VIESULAS

Atlēķes vējas nuolatos
Stogu būgnus trankys, vaitos,
Kas kartā galingiau daužys,
Dainuos ir kauks, nagais braižys.
Atlēķes vējas nuolatos
Stogu būgnus trankys, vaitos.
Ir sniego vynas, ir balta
Putoja verdanti puta.
Atlēķes vējas nuolatos
Stogu būgnus trankys, vaitos,
Nes ten, kur gatvių pabaiga,
Apgirtus slankioja pūga.

Ant namo slenksčio štai berniukas sėdi
Ir leidžia muilo burbulus, o jie
Aukštyn pakyla — gražūs neregėtai,
Ir vėjas juos nešioja erdvėje.

Nė negalvodamas, kad gali būt apgautas,
Kad netikra gražių spalvų šviesa,
Vikriai tuos burbulus berniukas gaudo,
Bet rankoj lieka tik vėsi rasa.

Karščiu alsuoja gatvė ir stogai,
Vežimas grindiniu tolyn linguoja.
Ryla dejuoja — gailiai ir ilgai,
Ir vaikiški balsai kažkur dainuoja.

Kad taip atvėrus nors trumpam duris!
Išėjęs atsisėstumei ant nuošaliausio suolo
Ir atsiverstum laikraštį, kurį
Skaitytum nuo pradžios lig galo uoliai.

DVI MIRTYS

*Vakar Miesčionių gatvės name Nr. 17 ciano vandenilio rūgštimi nusinuodijo I. Ivanova.
Savižudybės priežastys nežinomos.*

Patricijus sutiko mirtį išdidžiai —
Gyslas jis perpjovė peiliu.
Skardėjo fleitos, liepsnojo vakaro gaisai,
Pro langus atvirus girdėjosi balsai,
Kvepėjo vėjas migdolu.

Ir vėl štai mestas burtas, vėl mirtis
Prisėlino žingsniu tyliu.
Sustojo laikrodis ir liovės plakt širdis.
Kas lapų deginamų dūmus išsklaidys!
Kvepėjo vėjas migdolu.

MINTYS



Poetui kiekvienam įstatymas toksai:
Lai savo stabo nekuria jisai.

J. Baratynskis

De quelque mot profond tout homme est le
disciple.*

* Kiekvienas žmogus mokosi iš kokio nors gilaus žodžio
(*pranc.*).

Žvelk, kaip krenta žvaigždelė šviesi
Tamsoje, o kokia ji žavi,
Jos auksinis taurus spindesys
Tamsoje lyg verdenė gaivi.
Ir nors dingsta jinai erdvėje —
Lieka pėdsakas sieloj giliai.
Pragyventi žvaigždės šviesoje —
Laimingųjų šioj žemėj dalia.
Blykstelt žemėje taip, kaip jinai,
Ir pranykt tamsioje migloje.
Viskas dingsta lyg dūmai, deja, —
Šviesūs pėdsakai liks amžinai.

KAGANCUI

Jis nutilo, ir tyros jo dainos nutilo,
Jis jau niekad jų nebedainuos.
Bet pavasarį vėl jos prabyla
Ir ledus ištirpina, ir siela sušyla,
Ir ištrykšta vėl eilės iš jos.

Šitaip kartais nugrimzta į žemę šaltinis
Ir gelmė j kunkuliuoja gilioj,
Nors nelaisvėj gelmės ir kankinas,
Bet jis vandeniui savo gimtinės maitinas
Ir pagirdo pats žemę tyloj.

NUO DIEVO KRŪTINĖS NUKRITO...

Nuo dievo krūtinės nukrito
Žvaigždėlė šviesi, dangumi
Nukritus žemyn nusirito.
Sustojusi ties manimi,
Ji apšvietė žemę, ir liūdna
Jai buvo į žemę žiūrėt...
Kodėl ją liūdnumas užplūdo?
Ko ji nesiliauja virpėt?..

KRAŠTE GIMTASIS! LYG DIEVO PRAKEIKTAS

Krašte gimtasis! Lyg dievo prakeiktas
Tu — šitiek vargo pakėlei.
Balos, kemsynai... Sukrypę pirkaitės.
Vėjas, nešiojantis smėlį.

Kaimuose žmonės dejuodami pluša,
Šluostosi ašarą sūrią.
Varganos lūšnos, berželiai ir pušys,
Žmonės aplinkui paniurę.

Nuovargis juodas juos amžiais lydėjo,
Darbas prie žemės rakino.
Kokias kančias iškentėt jie turėjo
Šituos laukuos ir kemsynuos.

Vien tiktai džiaugsmo žmoneliai neturi —
Skurdas ir vargas juos lydi.
Skurdas ir vargas, ir dienos paniurę,
Ic nežinia, ką daryti.

Dainą dainuoja, kaip vieną vaikina
Meilė beprotė pražudė,
Ir prie jo kapo naktim rudeninėm
Putinas lenkia viršūnę.

Laimė laimužė tik pasakoj būna,
Pasakai džiaugsmas sutvertas.
Na, o gyvenime sielą ir kūną
Luošina amžinas vargas.

Vargas užliejo lyg potvynis drumstas
Gimtąją tėviškę brangią.
Broliai! Kada mes tą vargą nustumsim?
Broliai! Ar jėgos nesenka?!

Atsiguliau prie laužo vėsią naktį
Tamsiam ir begaliniam lauke.
Ugnis vis silpo, kol paliovė degti,
Ir palengvėjo širdyje staiga.
Nors baigia jau išblėsti laužas
Ir ugnį nuslopino pelenai,
Vis tiek jaučiu — po jais dar karštis siaučia,
Vis tiek jaučiu — liepsna gyva tenai.
Štai taip ir man: nors sielą slėgė
Lyg pelenai liūdnumas ir kančia,
Po jais viltis ruseno pasislūpus:
Ji neužgeso, šildė ji slapčia.

Užmirški viską, kas kankino!
 Naktis ne amžina, beje:
 Žibintą saulė pakabino —
 Mėnulį baltą danguje.

Juk saulė neužgeso — rytą
 Kaip visada ji patekės
 Ir mus pažadins, ir gėrybių
 Mums savo ji nepagailės.

Ir aš po žiemiška jos kauke
 Pavasario žymes regiu,
 Ir mano eilės švyti jaukiai
 Lyg žvaigždės paryčio danguj.

Pavasari topoliui pjauna šakas iš eilės...
 Ant žemės jos gula negyvos be liūdesio, tykiai.
 Jos mirė, bet vietoje jų išauginti galės
 Tas topolis jauną vainiką.

Bičiuliai draugai! Jei tėvynei pritrūktų rytoj
 Jėgų kovoje prieš skausmingą ir liūdną nedalią,
 Ar valios užteks mums gyvybę už ją atiduot,
 Be baimės atgult į žemele?!

Stokim, broleliai, visi
Mūšin už laisvės dienas.
Baimė drąsiems nebaisi,
Baimę įveiksime mes.

Plaukti prieš srovę galės
Tas, kas nebijo mirties,
Kas ir savęs negailės
Vardan ateities.

Mūsų protėvius smaugė miškų gūduma,
 Juos teisybė aplenkėdavo praeidama,
 Ir todėl jie naikino miškus ugnimi,
 Ir grumėdavo medžiai aukšti virsdami.

Ir liepsnojo miškai, mūsų krašto miškai,
 Kol nušvisdavo saulėje lygūs laukai,
 Kol nušvisdavo akys jaunų ir senų,
 Kai siūbuodavo varpos viršum pelenų.

Iš senolių paveldėta mūsų tvarka:
 Nebijoti ugnies, nesulinkti varge,
 Nes sulauksim šviesesnio rytojaus tada,
 Kai ugnis spinduliuos ir širdy, ir veide.

Tai sukitės, sparnai malūno,
Kai vėjas siaučia palankus.
Tegu atskirtos šiukšlės būna
Nuo grūdo grynojo laiku.

Tai siausk, ciklone, siauski jūroj,
Jos gūdų dugną pabučiuok,
Maišyki vandenį jos sūrų —
Ir nieks perlų nesuskaičiuos.

Deimantas net pats brangiausias tamsoje
nereikalingas,

Nieko jis nepuošia.
Bet kai saulėje nušvinta, užburia visus aplinkui
Spindintis jo grožis.

Nes prie jo briaunų aštriųjų saulės šviesai
prisilietus,
Jis staiga atgyja,
Ir spalvų vaivorykštinių srautas ima žemėn lietus,
Kibirkštėlėm lyja.

Taip nakties tamsoj atrodo ir išvargus mano liaudis,
Liaudis nelaiminga.
Bet, išaušus rytui, vargti kada nors tikrai ji liausis
Ir nušvis didingai.

Atsigėrė saulė iš šaltų šaltinių,
Vandenį pakėlė ligi debesų,
Debesys apsunko ir tarsi švininiai
Danguje pakibo, darėsi tamsu.

O paskui apsunkę sunkiai pajudėjo
Virš laukų ir pelkių, ežerų skaidrių.
Ar ne tu, sesele upe, sublyksėjai,
Ar ne tu žaibuoji savo sidabru?

Sveikindami upę, debesys sugriaudė,
Ir ilgai grumėjo vėjo nešami.
Debesys prie upės motinėlės glaudės,
Ašarom prapliupo — verkė lietumi.

Ak, kodėl esu poetas
Savo varganoj šaly!
Nerandu sau niekur vietos,
Širdyje — žaizda gili.

Vis sunkiau mintis surinkti,
Nebe ta jausmų jėga.
Kraujas gyslose ims stingti,
Kol pajusiu: pabaiga.

Seniai paliego mano kūnas,
 Širdis liūdna,
 Ir tik tavy, gimtasis krašte,
 Viltis viena.
 Tu gyvojo vandens šaltinį,
 Žinau, turi,
 Užmiršt visus vargus gali, kai
 Iš jo geri.
 Nesigailėsiu, jei numirsiu
 Prie jo arti.
 Gimtoji žeme, ak nebūsi
 Tu man sunki.
 Nugrimsiu molin ir gulėsiu
 Jau amžinai,
 Nusiraminią suradęs
 Tenai, tenai.

Kai sunkią našlą, užverstą Antėjo,
 Heraklis nusirito nuo pečių,
 Krūtinėn motina Gaja įliejo
 Naujų jėgų Herakliui, sutvirtėjo
 Kaip ąžuolas jis po visų kančių.

Kai atėmė gyvenimas man viltį,
 Prisiglaudžiau aš, žeme, prie tavęs,
 Mane gyvybės kraujo tu pripildei
 Ir mano sielą miegančią sušildei,
 Ir skausmas jau nebeslegia manęs.

Nors į nebūtį keliauju,
Bet myliu, Anakreontai, aš tavas eiles:
Jos užvirina man kraują,
Mano sieloj jos pažadina naujas galias.

Šitos eilės — tartum vynas
Vynuoginis tirštas — dovana saldi gamtos,
Juo toliau — labiau svaigina,
Ir, tikiu, svaiginti bėgant metams nenustos.

*...passe sans laisser même
Son ombre sur le mur.*

*V. Hugo **

Pasauly šiam neamžina
Tau paskirta, žmogau, diena.

Gyvent skubėk ir negailėk
Gyvenimo kely jėgų.
Jei siela verks — mylėk vis tiek,
Jei sprogs širdis — tegu, tegu.

Gyvenk ir neprarask vilties,
Rankas į saulės šviesą tiesk,

Ir bus šviesos pilni namai,
Net jei mirtis arti.
Paskui be skausmo ir ramiai
Pradingsi nebūty.

* Praeina net neužgaudamas šešėlio ant sienos. V. Hugo
(pranc.).

Medus auksinis
Išmintį saugo,
Aš nuolat ieškau
Sklidino korio;

Bet mano širdžiai
Dar labiau reikia
Šviesaus ir šilto
Medaus svaigumo.

Seniai nėra laukuos gėlių —
Nužudė šaltis jas,
Bet ant namų langų stiklų
Jis nupiešė naujas.

Tik jų blyškumas neprimins
Anų dienų aistrų,
Kaip šaltos eilės negaivins
Many jausmų tyrų.

Kai į rausvą austrės kriauklę įkrenta
Nors viena smiltelė, gal po metų ar kelių
Pamažu pavirsta ji gražiu perlu.
Kai į mano sielą (tai seniai patikrinta)
Įkrenta gyvenimo grubaus skalda —
Ją perlu jausmai paverčia visada.

Išspinduliuoja šviesą žvakė,
Kad trauktųsi šalin tamsa,
Ir grožisi liepsna ta akys,
Ir tikras grožis — ji visa.

O iš tamsos drugys atskrido
Ir puolė tiesiai prie liepsnos,
Ir mirtinai apsvilęs krito,
Ir jau daugiau nebeplasnos.

Ir dega žvakė. Varva vačkas,
Alsuoja jo lašai karščiu;
Drugelis jau nebesiblaško —
Jis susijungė su grožiu.

Mano drauge jaunasis, žinok, kad žmonių
Širdys būna dažnai akmeninės:
Ir suduš atsimušęs sonetas švelnus,
Nepažadinęs džiaugsmo krūtinėj.

Reikia gludint eilėraštį iš geležies
Ar iš kietojo plieno nukalti,
Ir tada jis kaip varpas prabilti galės,
Sukietėjusią širdį prakalbins.

LAISVOSIOS MINTYS



Meine Bitterkeit kömmt nur aus den Gall-
äpfeln meiner Dinte, und wenn Gift in mir
ist, so ist es doch nur Gegenift.

Heine *

* Mano kartėlis — tai tik mano rašalo kartėlis, o jei turiu
nuodų, tai jie yra ne kas kita kaip priešnuodžiai. Heinė (vok.).

Kā jūs dabar man besakytumēt —
Laisva mintis nebeužges:
Mes kartais ir nuodais ligas,
Jei būna reikals, pagydome.

„Pažvelkite! Maža kregždutė
Paukštyčiams susisuko lizdą
Ir aplink lizdą ratą suka —
Tarytum sau pati pavydi“.

„Panelės mielos, tai sukurto
Kregždės stebuklo dalelytė:
Iš paprasčiausio žemės purvo
Jinai lizdelį nusilipdė“.

Jūs sakot ir tikit, kad siela poeto,
Kai rašo eiles nuostabiąsias jis, būna
Stebuklo ugnies palytėta,
Stebuklo ir nemirtingumo...
Ak ačiū jums, ačiū už šitokį žodį!
Taip, siela gal būtų iš tikro laiminga,
Jei, ponai, jina! nežinotų,
Kad gieda ir varlės žavingai.

Jūsų žvilgsniai skverbias į visatą,
 Ponai mano, ryškia šviesią dieną,
 Bet vidurdienio šviesoje nematote
 Jūs žvaigždės spindėjimo nė vieno.

Tad į šulinį pažvelkit, prašom:
 Jis seniai apgriuvo, apipuvo,
 Bet šviesa žvaigždynų dieną naktį
 Į jo gilų juodą dugną srūva.

Į erdves jums žvelgti, ponai, miela,
 Jums smagu ligi dangaus pakilti.
 Bet nors kartą žvilgterkit į sielą —
 Šulinį, kur ašarų pripilta.

Mes plaukėme audringa jūra,
Ir štai — jau žemė, taip laukta.
Nors žvaigždės švietė, susidūrė
Mūs laivas su uola kieta.
O išmesti ant nuogo kranto,
Mes žemę sveikinom gyvai.
Tik šaltos žvaigždės nesupranta,
Kaip skęsta žmonės ir laivai.

Toks laikas buvo — siautėjo pūga, užpustė
 Ji mano pėdsakus, visus takus.
 Ir užgulė krūtinę sopulys sunkus,
 Kad metai bėga, laikas atsipūsti.
 Bet kur, sakykite, bet kur?!

O sieloj neviltis juoda liepsnoja:
 Kaip užgesint ją ašarų srautu?
 Jeigu pavyktų užgesint — ant pelenų šiltų
 Ar želmenys vilties galėtų sulapoti?
 Ką man daryt, kai taip graudu?

Aš kopiau aukščiau ir aukščiau vis į kalnus,
Artėjau prie saulės, prie jos šilumos,
Bet tolo ir sklaidės glamonės jos švelnios,
Spaudė speigas ledinis kalnuos tolimuos.

Apakino sniegas, baltesnis už baltą,
Ir nuliūdęs, pavargęs grįžau aš tada
Iš kalnų: nors čia saulė toliau, bet nešalta,
Ji sušildo gimtuosius namus visada.

Daug gyvenime būna kelių,
Bet visi jie į nebūtį veda.
Be troškimų, vilčių didelių
Ir jėgas, ir sveikatą praradę,
Susitikti nueisime ten
Ir paklausim savęs: ko skubėjom,
Ko skubėjome, bėgom bėgte,
Ko į nežinią vieniši ejom?
Kam eikvojom jėgas bėgime,
Be atodairos jas išdalijom?
Juk vis tiek palengva šliauždama
Kirmėlė mus prie kapo pavijo.

SENOJI GIMTINĖ



Mes puoselējam senā grūda,
Mes pjaunam šimtmečiu javus.

V. Briusovas

PENTAMETRAI

Ašaros tyros žemėn nukrito tarytum karoliai,
Bet, susimaišę su dulkėm, greitai pavirto purvu.

* * *

Baigias, jau baigias diena, ir ilgėja, ilgėja šešėliai;
Skaudžiai saulėlydy savo juos prisiminsi ir tu.

* * *

Dugno gilaus vandenyno tu neišvysi nuo kranto, —
Dugną uždengęs aklai saugo žydrasis vanduo.
Tiktai užkopęs pačion viršūnėn pajūrio kalno,
Tu akmenėlių kiekvieną gali pamatyti dugne.

Krenta jau vyšnių žiedai, vėjai nešioja juos žvarbūs,
Krenta į purvą lyg sniegas vyšnių žiedai nekalti.
Verkite, medžiai, pabaigę vėtroj žydėjimą, verkit!
Kam jums gyventi, jei žiedlapiai jūsų visi prarasti!

SONETAS

Skiriu A. Pagodinui

*Un sonnet sans défaut vaut seul un long poème.
Bouleau**

Egipto žemėj po dangaus skliautais,
Kur faraonai amžinai užmigo,
Kiek tūkstantmečių stūkso piramidė:
Tenai ašotį rado su grūdais.
Nors jie sudžiūvę buvo, bet gaji
Gyvybė grūduose vis tiek ruseno,
Gyvybė amžių amžius nepaseno —
Ir sužaliavo želmenys nauji.
Tai tavo simbolis, mana gimtine!
Atgimusi žmonių dvasia brandina
Jėgas, kurios jau niekad neužsnūs,
Jos išsiverš paviršiun kaip šaltinis,
Kurį krūtinėj savo išmaitinus,
Ištumti žemė iš gelmių panūs.

* Nepriekaištingas sonetas vertas poemos. Bualio (*pranc.*).

SONETAS

Ne ris point du sonnet, o critique moqueur.

*S. Beuve**

Ten balose, kurių net žvėrys baidos,
Kur supas pakraščiais meldai liūdni,
Lyg sniegas iš padangių vandenin
Staiga lelijos baltos nusileido.
Aplinkui dvokas, dumblas ir pelėsiai,
Ir niekas nesupurvina spalvų,
Nors rūdys sėda ant žolių gyvų
Ir plaukia tarp žiedų angis iš lėto.
Bet dumblas išaugino tas gėles,
Nors jos ilgai žydėt ir negalės:
Suglemba lapai ir žiedai tvirti,
Ir vėl niūri kemsuota pelkė plyti.
Tai melskimės, kad dalgį prilaikytų
Klastinga tyliai slenkanti mirtis.

* Nesijuok iš soneto, pašaipusis kritike. S. Bevas (*pranc.*).

TRIOLETAS

Gražuolis jaunas trioletas.

K. F o f a n o v a s

Tartum paukštelis tarp šakų
Strėle mintis nauja praskrido
Ir dingo, ir nebepragydo
Tartum paukštelis tarp šakų.
Bet vis tik ją širdis išvydo —
Ir užgiedojo ji laiku:
Tartum paukštelis tarp šakų
Strėle mintis nauja praskrido.

Kai aš į saulę pažiūrėjau,
Užtemdė saulė man akis.
Ir kas, sakykite, naktis,
Kai aš į saulę pažiūrėjau!
Ir kas, sakykit, pasakys,
Kad nieko žemėj neregėjau! —
Kai aš į saulę pažiūrėjau,
Užtemdė saulė man akis.

RONDO

Žvaigždynų raštai dyvini
Jau pynėsi danguj iš lėto
Ir balų, upių vandenų
Atsispindėjo neregėtai.
Giedojo varlės tvenkinų
Taip, kaip tik vienos varlės gieda,
Ir ta giesmė tokia švelni,
Kol žvaigždės nesiliaus mirgėti
Vandenų.

Tik dieną saulė pelkėj slėpė
Žvaigždes, kurių skliautai pilni.
Dabar kurkimas žemę rėpia,
Bet nepakyla jis aukštyn,
Kur ima dar aiškiau spindėti
Žvaigždynų raštai dyvini.

Kaip reaktyvas, kurs laiške iššaukia
Rašytus tarp eilučių nematomus žodžius,
Taip ir tamsa dangaus skliautu nuplaukia,
Užliedama jį ligi pakraščių,
Ir palengva pro tirštą miglą jaukiai
Sužimba sidabru šimtai žvaigždžių.
O mylimieji! Jūs stipriau spindėkit
Ir apie grožį gamtoje kalbėkit!

Yra žavumo visame, kas sena;
Nupūtus dulkes nuo senų daiktų,
Suvokiame, kaip protėviai gyveno

Ir išmintį pajuntam jų kartu.
Mes ieškome senų gerų poetų,
Jų posmų, mūsų sielai sukurtų.

Štai prie rondo grįžtu aš, prie soneto,
Ir liūdesys eilių nebepalies.
Kaip mėnuo saulę ima atspindėti,

Taip senos formos grynina eiles.

Pusiaunaktį astros pražydo, tamsa
Apšlakstė jų žiedus kvapniaja rasa,
Ir ėmė jos rausvojo rytmečio laukt,
Laukt spindulio saulės — švelnaus ir meilaus.
Jau astros regėjo tarytum sapne,
Kaip saulės šilku susisupsto diena,
Vaidenosi astroms — laimingam krašte
Pražydę nevysta žiedai niekada.
Taip astros nejuto rudens darganos
Ir laukė pavasario šilto dienos.
O rytą jas nulenkę vėjas rūstus,
O rytą apliejo jas šaltas lietus,
Ir astros pamatė: aplink — nykuma,
Aplinkui žvarbi ir nuoga tuštuma.
Ir numirė jos. Tartum tyčia tada,
Bučiuodama žemę, pakilo aušra.

TURINYS

Įsižiebęs ryškia šviesa. *Alma Lapinskienė* (5)

Jūs, kurie surasti mėgstat... (12)

UŽBURTOJE KARALYSTĖJE

Girdit gausmą?... (14)

Ežerai (15)

Prie ežero (16)

Vandenis (17)

Gyvačių karalius (18)

Audra (20)

Mažas ir didelis debesys plaukė... (21)

O laive, duoki savo ranką... (22)

Žvaigždžių pridygo danguje... (24)

Šilto vakaro kvėpavimą jaučiu... (25)

Tai labanaktis, žvaigžde žvaigždele... (26)

Vakaras leidžiantis saulei gesina... (27)

Somnambulas (28)

Virkavo vasara, žemę palikusi... (29)
Tyliai debesiu vaikšto vorai... (30)
Atviras kapas (31)
Dega žvakė pernakt, kol pavirsta... (32)
Žiemos kelias (33)
Žiemą (34)
Prieš potvynį (35)
Tu pažvelki į tolimą kalną... (36)
Viršum balto vyšnių pūko... (37)
Romansas (39)
Dirbti užtenka (40)

TĖVIŠKĖS GARSAI

Mergina prie vartų... (42)
Liūdna man... (43)
Nekukuok, raiboji gegužėle... (44)
Janas ir motina (45)
Širdį spaudžia... (46)
Vakaras (47)

SENOJI BALTARUSIJA

Metraštininkas (51)
Perrašinėtojas (53)
Knyga (54)
Slucko audėjos (55)

Beviltiškumas (56)

Vakaras — ramus, nurimo karštis... (57)

Giliausiam miško lydime... (59)

MIESTAS

Ižanga (63)

Vilniaus gatvėse girdisi gausmas kurtus... (64)

Vilniuje (65)

Už miesto stogų... (66)

Kurčia naktis kurčioj gatvelėj... (67)

Viesulas (68)

Ant namo slenksčio štai berniukas sėdi... (69)

Karščiu alsuoja gatvė ir stogai... (70)

Dvi mirtys (71)

MINTYS

S. J. Polujanui (75)

Kagancui (76)

Nuo dievo krūtinės nukrito... (77)

Krašte gimtasis! Lyg dievo prakeiktas... (78)

Atsiguliau prie laužo vėsią naktį... (80)

Užmirški viską, kas kankino... (81)

Pavasarij topoliui pjauna šakas... (82)

Stokim, broleliai, visi... (83)

Mūsų protėvius smaugė miškų gūduma... (84)

Tai sukītės, sparnai malūno... (85)
Deimantas net pats brangiausias... (86)
Atsigėrė saulė iš šaltų šaltinių... (87)
Ak, kodėl esu poetas... (88)
Seniai paliego mano kūnas... (89)
Kai sunkią našą, užverstą Antėjo... (90)
Nors į nebūtį keliauju... (91)
Pasaulį šiam neamžina... (92)
Medus auksinis... (93)
Seniai nėra laukuos gėlių... (94)
Kai į rausvą austrės kriauklę įkrenta... (95)
Išspinduliuoja šviesą žvakė... (96)
Poetui (97)

LAISVOSIOS MINTYS

Įžanga (101)
Paukštelis ir panelės (102)
Jūs sakot ir tikit, kad siela poeto... (103)
Jūsų žvilgsniai skverbias į visatą... (104)
Mes plaukėme audringa jūra... (105)
Toks buvo laikas... (106)
Aš sapnavau (107)
Daug gyvenime būna kelių... (108)

SENOJI GIMTINĖ

Pentametrai (111)

Blogas oras gegužyje (112)

Sonetas (Egipto žemėj po dangaus skliautu...) (113)

Sonetas (Ten balose, kurių net žvėrys baidos...) (114)

Trioletas (Tartum paukštelis tarp šakų...) (115)

Trioletas (Kai aš į Saulę pažiūrėjau...) (116)

Rondo (117)

Oktava (118)

Tercinos (119)

Astros (120)

БОГДАНОВИЧ Максим
ВЕНОК

Стихи

Перевел с белорусского Антанас Дрилингас

Художник Владас Лисинас

На литовском языке

Издательство «Вага», 232600 Вильнюс, пр. Ленина 50

BAHDANOVIČIUS Maksimas
VAINIKAS

Eilėraščiai

Redaktorius H. Bakanas

Meninis redaktorius A. Nekrošius

Techninis redaktorius Z. Jusiuvienė

Korektorė R. Gabrilavičienė

ИБ № 5242

Duota rinkti 1988 10 26. Pasirašyta spaudai 1989 04 18. Leidinys 12260. Formatas 70×100/32. Popierius spaudos Nr. 2. Garnitūra „Baltika“, 10 punktų. Iškilioji spauda. 5,2 sąl. sp. l. 5,44 sąl. spalv. atsp. 2,26 apsk. leid. l. Tiražas 1500 egz. Užsakymas 3184. Kaina 25 kp. „Vagos“ leidykla, 232600 Vilnius, Lenino pr. 50

Spausdino V. Kapsuko-Mickevičiaus spaustuvė, 233000 Kaunas, Lenino pr. 23

Bahdanovičius M.

Ba—138 Vainikas: Eilėraščiai / Iš baltar. k. vertė
A. Drilinga; [Iž. str., p. 5—11, A. Lapinskienės],
Iliustr. V. Lisinas.— V.: Vaga, 1989.—
124(4)

ISBN 5-415-00215-4

Nepilnas žymaus baltarusių poeto rinkinio „Vainikas“, 1913 m. pirmą kartą išleisto Vilniuje, vertimas. Jo lyrikoje skamba ilgesio, liūdesio, vieatvės motyvai, ryškios nacionalinės išsivaduojamosios kovos idėjos, protestas prieš socialinę neteisybę ir priespaudą.

B 4702120102—088
M852(08)—89 Neskelbta

BBK 84Balt-5
MBBK T(Baltar)

25 кр

